

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

Madona v květinovém oválu

Jana Patricie Tomíčková
Ateliér restaurování obrazů a polychromované plastiky
Akademie výtvarných umění v Praze

Akademie
výtvarných umění
v Praze

Údaje o díle

DÍLO:	„Madona v květinovém oválu“
AUTOR:	neznámý
DATACE:	18. století
ROZMĚRY:	88 cm x 80 cm
TECHNIKA:	olejomalba na plátně
INVENTÁRNÍ ČÍSLO:	2473/80
MAJITEL:	ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA
UMÍSTĚNÍ:	ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA
RESTAUROVALA:	Jana Patricie Tomíčková, studentka ateliéru Restaurování výtvarných děl malířských a polychromovaných plastik Akademie výtvarných umění v Praze - doc. MgA. Adam Pokorný, Ph.D., pod vedením odb. as. Theodory Popové, akad. mal.

Popis díla

Jedná se o olejomalbu na jutovém plátně s hustotou --- nití na čtvereční centimetr. Osnova tkaného jutového plátna má šířku ----. Námětem obrazu je Madona s Ježíškem v náručí, obvodovou část zdobí květinový feston s rozkvetlými růžemi, narcisy, tulipány, sasankami a hortenziemi. Obraz je na původním napínacím rámu, který nemá distanční lištu a není klínovací. Dílo je bez ozdobného rámu. Výstavba obrazu je v barokním stylu na bolusovém šepsu. Malba je vrstvená od tmavě hnědých tónů až do světlých past. Pasty se uplatňují hlavně na bílých květech festonu.

Stav díla po převzetí

Plátno nedrží rovinu, je prověšené a kopíruje lišty napínacího rámu. Hřebíky, kterými je plátno upevněné na napínací rám, jsou zkorodované. Okraje plátna jsou roztřepené a potrhané. Na pravé straně obrazu je trhlina zasahující až do přední části s malbou. Ve střední části obrazu jsou dvě trhliny, jedna trhlina je ze zadní strany opravená rozměrnou dvojitou záplatou. Malba je zkrakelovaná a uvolněná, kritická situace je ve střední části obrazu na pravé straně vedle tváře Madony a na inkarnátu Ježíška. Barevná vrstva je na četných místech odřená až na plátno. Nejvýraznější defekt odpadlé malby včetně šepsu je v pruhu ve střední části přes obličej Madony, pravděpodobně byl způsoben oděrem plátna z rubové strany. Další výrazné defekty jsou v rozích obrazu. Rubová strana plátna je pokryta silnou nečistotou. Napínací rámje odřený a poškozený červotočem, který už není aktivní.

V zelených partiích květinového festonu jsou patrné zákaly, malba je na povrchu narušená. To mohlo být způsobeno snahou obraz v minulosti omýt od povrchových nečistot. Povrch malby kopíruje hrubou strukturu jutového plátna. Povrchové nečistoty jsou nejvíce usazeny v hloubkách a vytváří tak opticky rastr, který působí rušivě při celkovém působení díla. Na obličeji Madony je patrný autorský pentiment, ústa Madony byla posouvána níž a odpadávající barevná vrstva odkryla předchozí zamalovanou variantu. UV luminiscence neodhalila žádné pozdější přemalby. Povrchový lak je ve velice tenké vrstvě, v některých částech květinového festonu je nátěr silnější.

Koncepce restaurátorského zásahu

1. Restaurátorský optický průzkum, denní světlo, UV osvětlení, boční osvětlení a fotodokumentace
2. Upevňování uvolněné malby lokálně
3. Odběr vzorků z defektu inkarnátu Madony, šatu Madony, zelených listů, žlutých a růžových květů a jejich následná analýza
4. Odstranění zkorodovaných hřebíků
5. Sejmutí obrazu z rámu
6. Čištění rubové strany plátna
7. Scelování trhlin v plátně, doplnění chybějícího plátna metodou vlákno na vlákno
8. Zkoušky rozpustnosti depositu na lícové straně malby
9. Odstranění povrchové nečistoty vhodným způsobem
10. Laková izolace a vytmelení defektů v barevné vrstvě emulsním tmelem
11. Konsolidace klihem a vyrovnání plátna s ohledem na pastózní oblasti malby
12. Nažehlení vhodných stripů
13. Vypnutí obrazu na očištěný rám opatřený distančními lištami a rohovým vypínacím systémem
14. Laková izolace
15. Reverzibilní retuš akvarelovými barvami Schmincke
15. Závěrečný ochranný lak

Navrhované materiály

Destilovaná voda, tepelná špachtle, skalpely, organická rozpouštědla - případně zahuštěná v gelu, želatina, vyzina, tylosa, agar, polyamidový prášek, plátno, emulsní tmel, Akvarelové barvy Schmincke Horadam, damara, terpentýn.

Postup restaurátorských prací

Po převzetí byla nejprve upevněna barevná vrstva, u které hrozilo odpadnutí za použití 5% želatiny a tepelné špachtle. Následně byla provedena vstupní fotografická dokumentace a optický průzkum v denním, bočním razantním a UV osvětlení. Byla provedena IR reflektografie a RTG.

Hřebíky, upevňující obraz k rámu, byly zkorodované, oxidace pronikla i do jutového plátna a poškodila ho. V oblastech, kde pronikla rez do jutového plátna, byla vlákna zkřehlá, proto bylo třeba hřebíky vyndavat opatrně. Obraz byl sejmut z rámu.

Pod napínacím rámem se nacházela silná vrstva nečistoty, největší nános byl ve spodní části. V prachové nečistotě byla také sláma, tráva a klasy. Obraz byl pravděpodobně skladován na půdě, nebo mohl být v minulosti užíván jako procesní. Pro sejmutí povrchových nečistot z rubové strany byla zvolena houba wishab. Okraje, které byly nejvíce znečištěné, byly dočištěny špachtlí a následně Wishab houbou.

Záplata, která byla provedena kliho-škrobovým lepem, byla odstraněna pomocí Tylosy MH300 v destilované vodě. Po nanesení Tylosy na záplatu, byl povrch zakryt melinexem. Po navlhčení lep povolil a bylo možné záplatu mechanicky sejmout. Stejným způsobem byl odstraněn klihový tmel, který byl na originálním plátně.

Ke scelování plátna byla použíta tepelná špachtle - jehlová násadka, vizina a originální jutová vlákna z roztřepených okrajů obrazu. Před celoplošnou konsolidací byla přední strana malby nejprve zbavena prachového depositu, aby nedošlo k ještě většímu přilnutí nečistot k malbě. Po naměření pH 5,8 na povrchu obrazu byl provedení zkoušek byl zvolen neutrální 0,5% roztok citrátu triamonného v gelu. Tímto gelem byly odstraněny povrchové nečistoty ze světlých oblastí, kde byla silnější vrstva malby. Na roušce Madony a v oblastech, kolem květinového oválu byly nečistoty odstraněny destilovanou vodou. Malba byla v těchto místech otevřenější.

Před konsolidací byla vytmelena místa, kde byla odpadlá barevná vrstva. Před nanesením emulsního tmelu bylo jutové plátno izolováno 5% želatinou.

Následně bude provedena celoplošná konsolidace 5% roztokem králičího klihu. Obraz bude vypnut na rám opatřený distančními lištami a retušován bude reverzibilními akvarelovými barvami Schmincke Horadam

Doporučený režim

Obraz je nutné uchovávat na bezprašném a suchém místě, ve stálých klimatických podmínkách. Obzvláště důležitá je absence prudkých klimatických změn. Ideální je prostředí s vlhkostí 55- 60% a teplotou 18- 22°C. Dílo nesmí být dlouhodobě vystaveno vysoké intenzitě UV záření (přímému slunečnímu světlu). Při transportu díla je nezbytná opatrná manipulace a zajištění stabilních klimatických podmínek. Jakékoli zákroky spojené s čištěním a jinou údržbou díla smí provádět pouze restaurátor.

Madona v květinovém oválu

Celek v denním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Zadní strana, celek v denním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Celek v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Celek v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Celek v UV luminiscenci

Madona v květinovém oválu

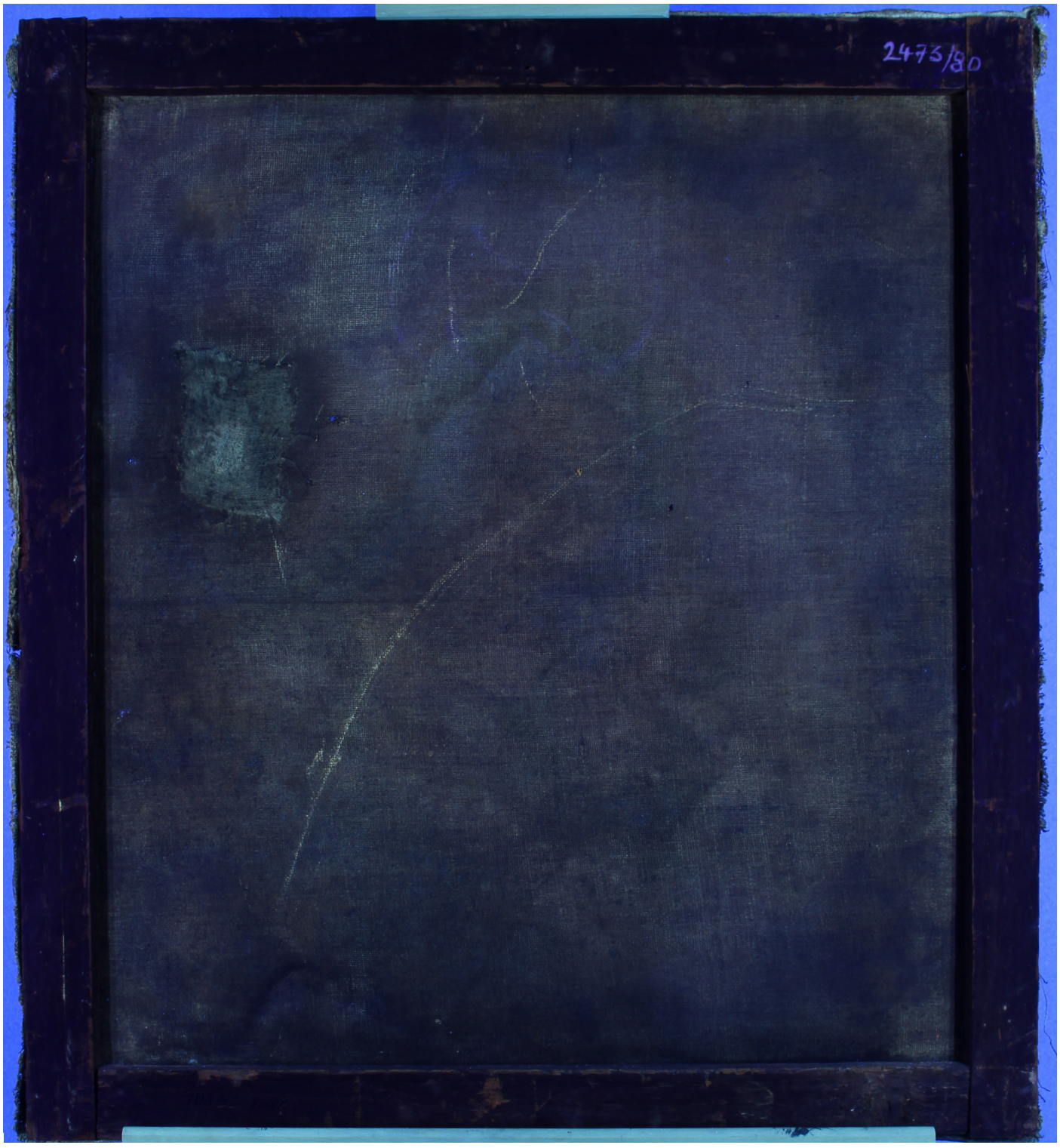

Zadní strana, celek v UV luminiscenci

Madona v květinovém oválu

Celek v IR

Madona v květinovém oválu

Detail v IR

Madona v květinovém oválu

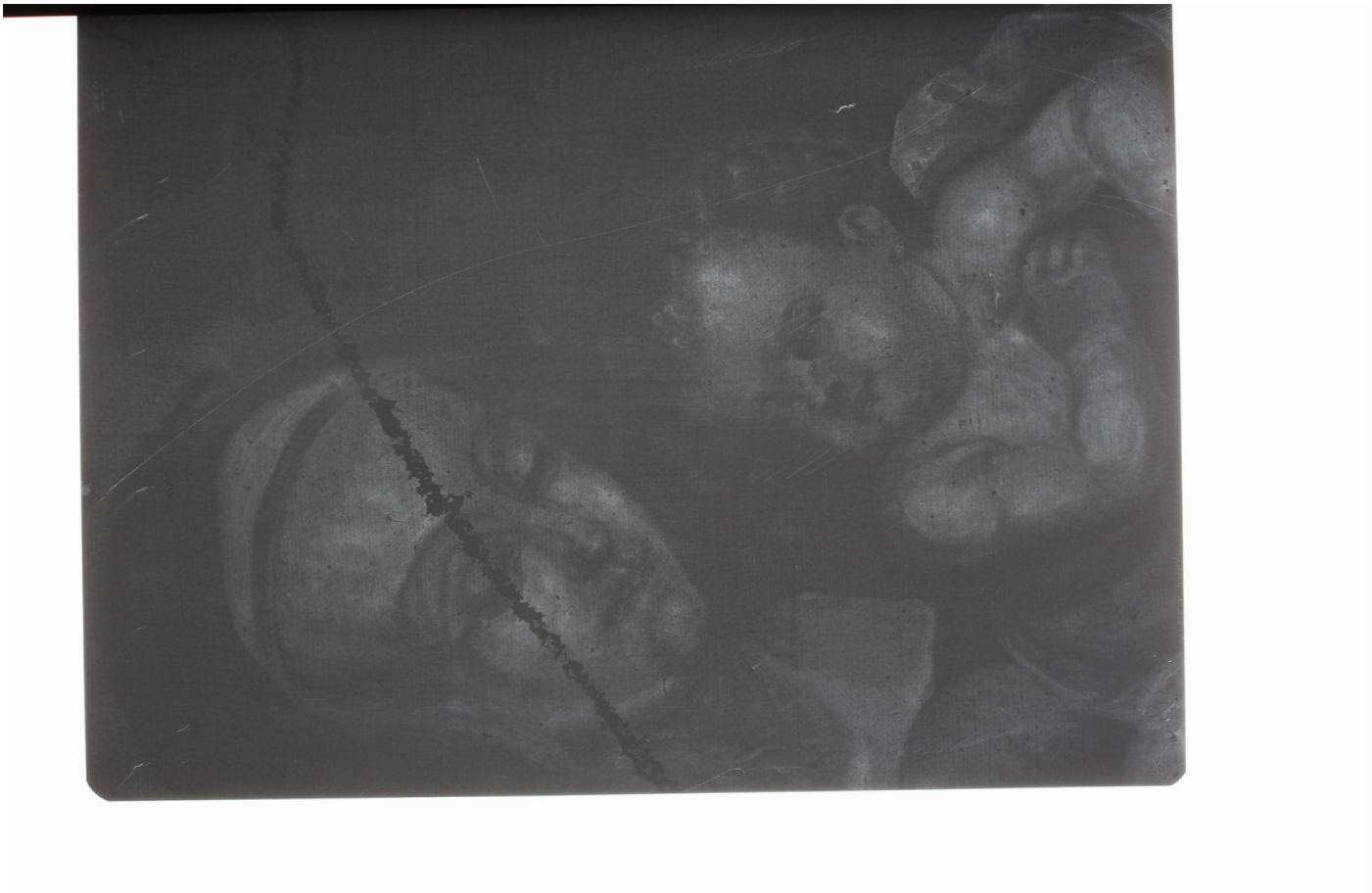

Detail v RTG

Madona v květinovém oválu

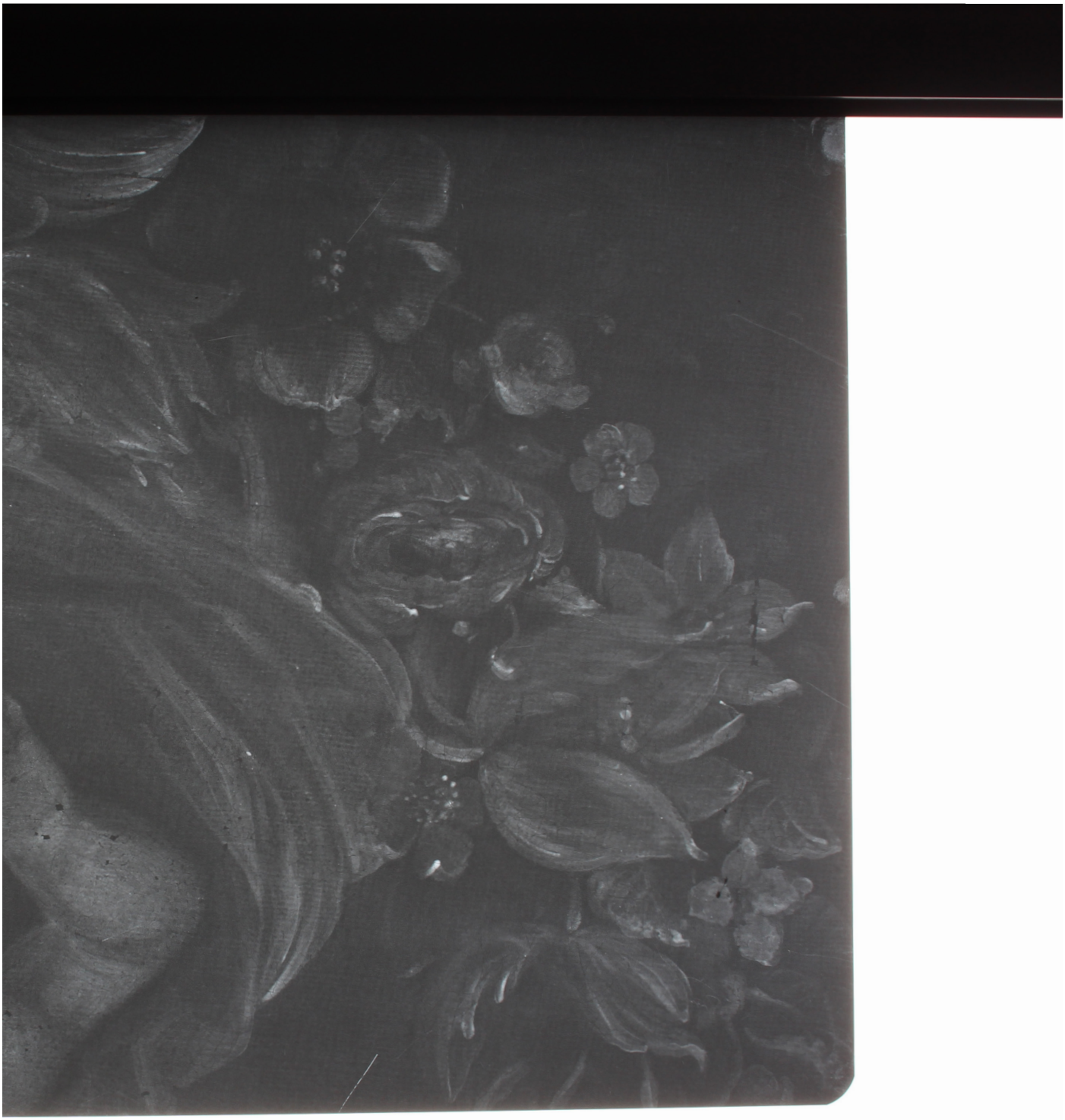

Detail v RTG

Madona v květinovém oválu

Portrét Madony

Madona v květinovém oválu

Portrét Madony v UV luminiscenci

Madona v květinovém oválu

Figura Ježíška v denním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Figura Ježíška v UV osvětlení

Madona v květinovém oválu

Detail portrétu Madony denním osvětlení

Madona v květinovém oválu

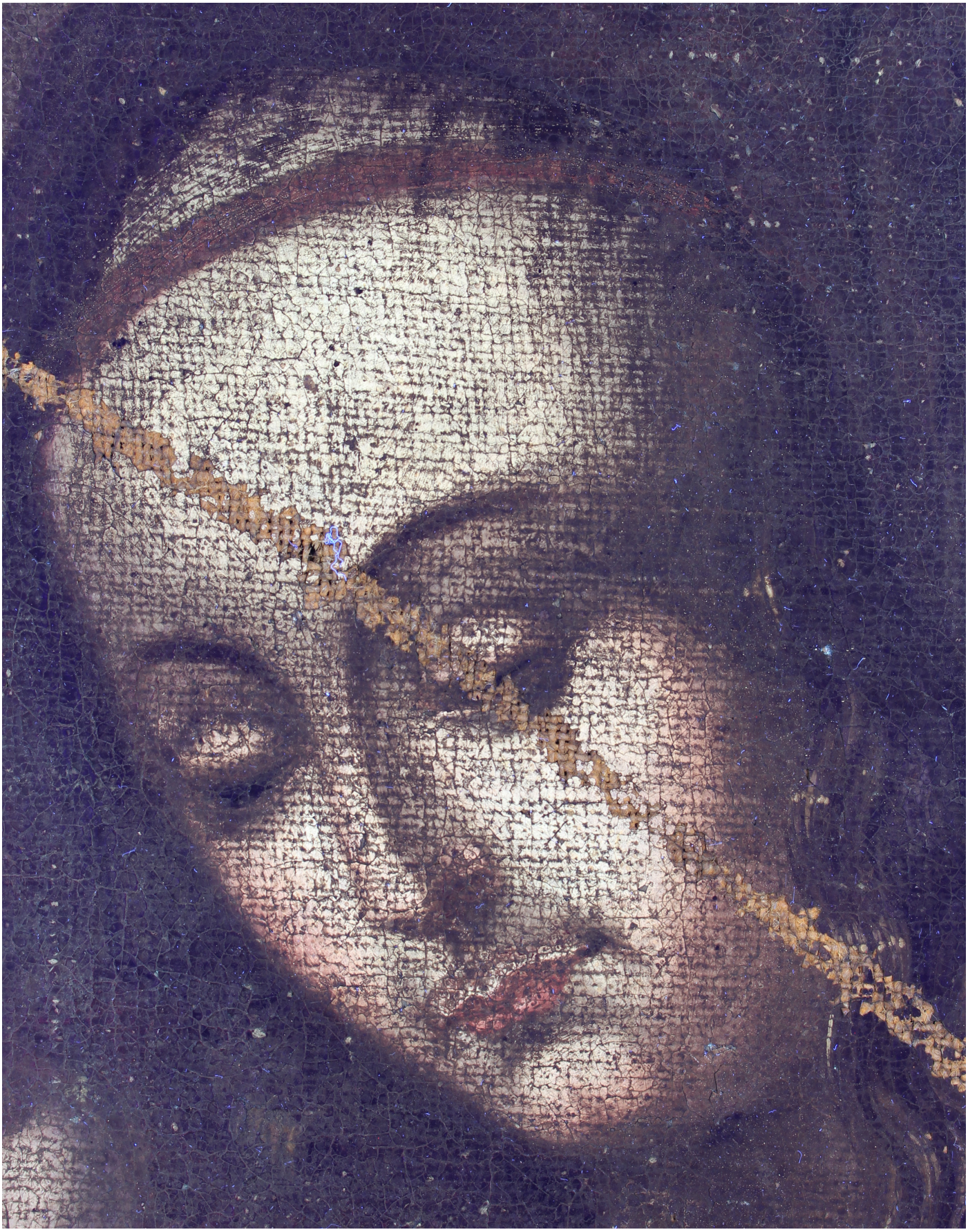

Detail portrétu Madony v UV luminiscenci

Madona v květinovém oválu

Portrét Ježíška v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

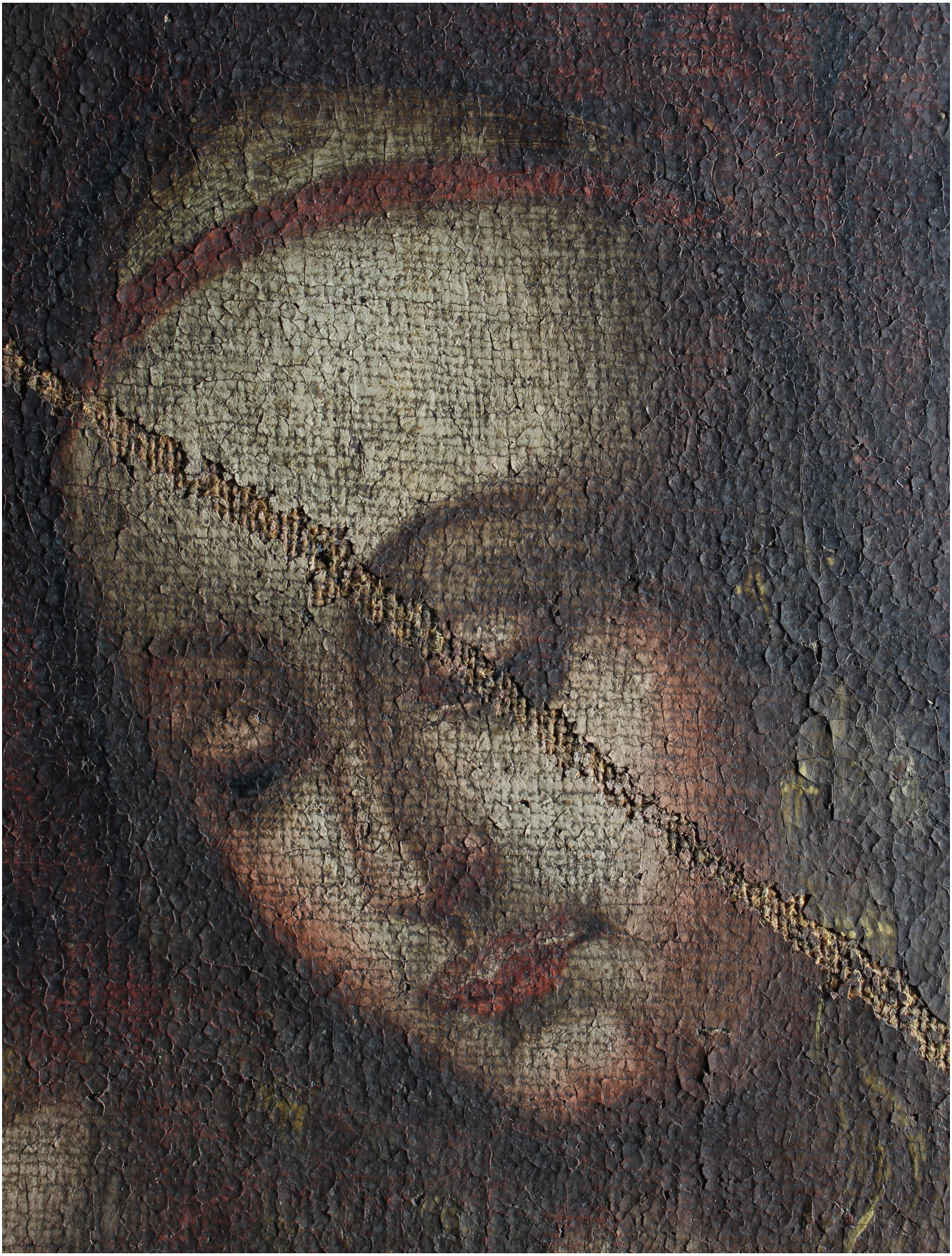

Portrét Madony v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Detail krakeláže na figuře Ježíška v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Detail krakeláže na vlasech Madony v bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Portrét Ježíška v denním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Portrét Ježíška v UV luminiscenci

Madona v květinovém oválu

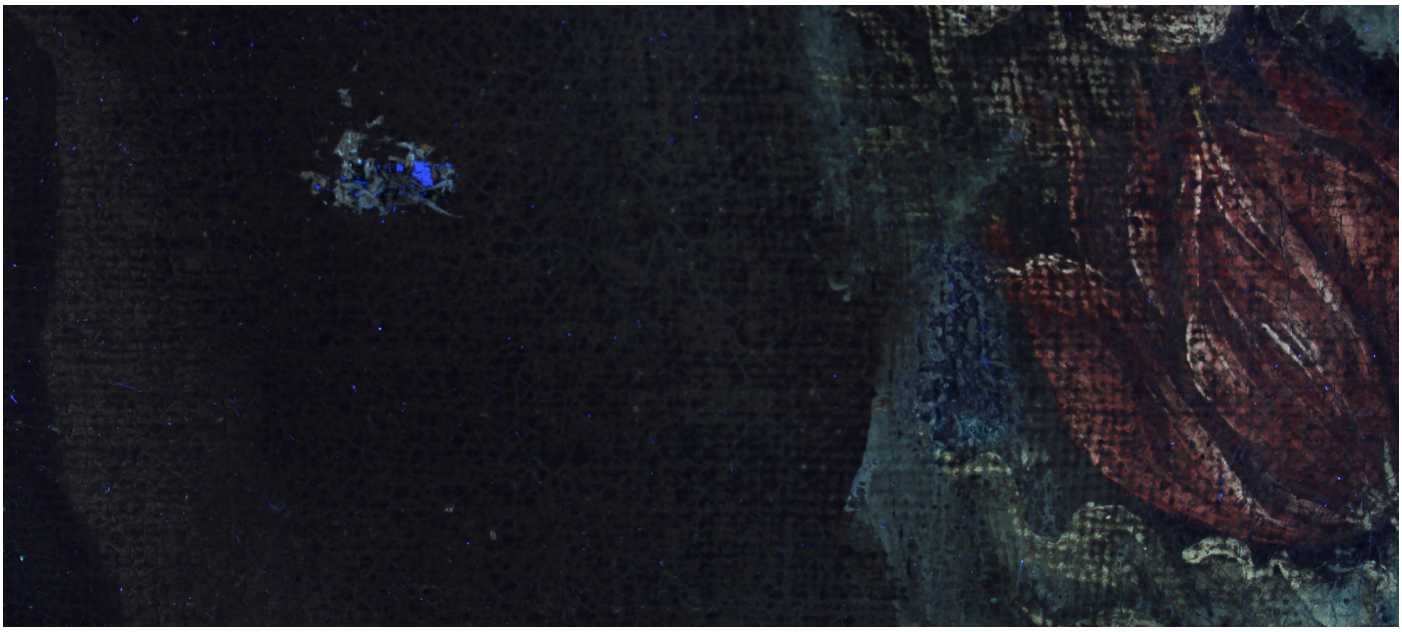

Detail defektu v denním, bočním a UV osvětlení

Madona v květinovém oválu

Detail defektu v denním, bočním a UV osvětlení

Madona v květinovém oválu

Defekty na pravém horním rohu obrazu v denním a bočním osvětlení

Defekty na levém horním rohu obrazu v denním a bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Defekty na levém dolním rohu obrazu v denním a bočním osvětlení

Defekty na pravém spodním rohu obrazu v denním a bočním osvětlení

Madona v květinovém oválu

Defekt odpadlé barevné vrstvy na šatu Madony

Madona v květinovém oválu

Nejrozlehlejší defekt přes figuru Madony, denní a UV osvětlení

Detail defektu odpadlé svrchní lazurní vrstvy na květinovém oválu, denní světlo

Madona v květinovém oválu

Detail defektu odpadlé svrchní lazurní vrstvy na květinách, denní světlo

Madona v květinovém oválu

Pravá část květinového oválu, denní světlo

Pravá část květinového oválu, denní světlo, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Detail květin, denní světlo

Madona v květinovém oválu

Detail květin, UV luminiscence

Záplata ze zadní strany, denní světlo

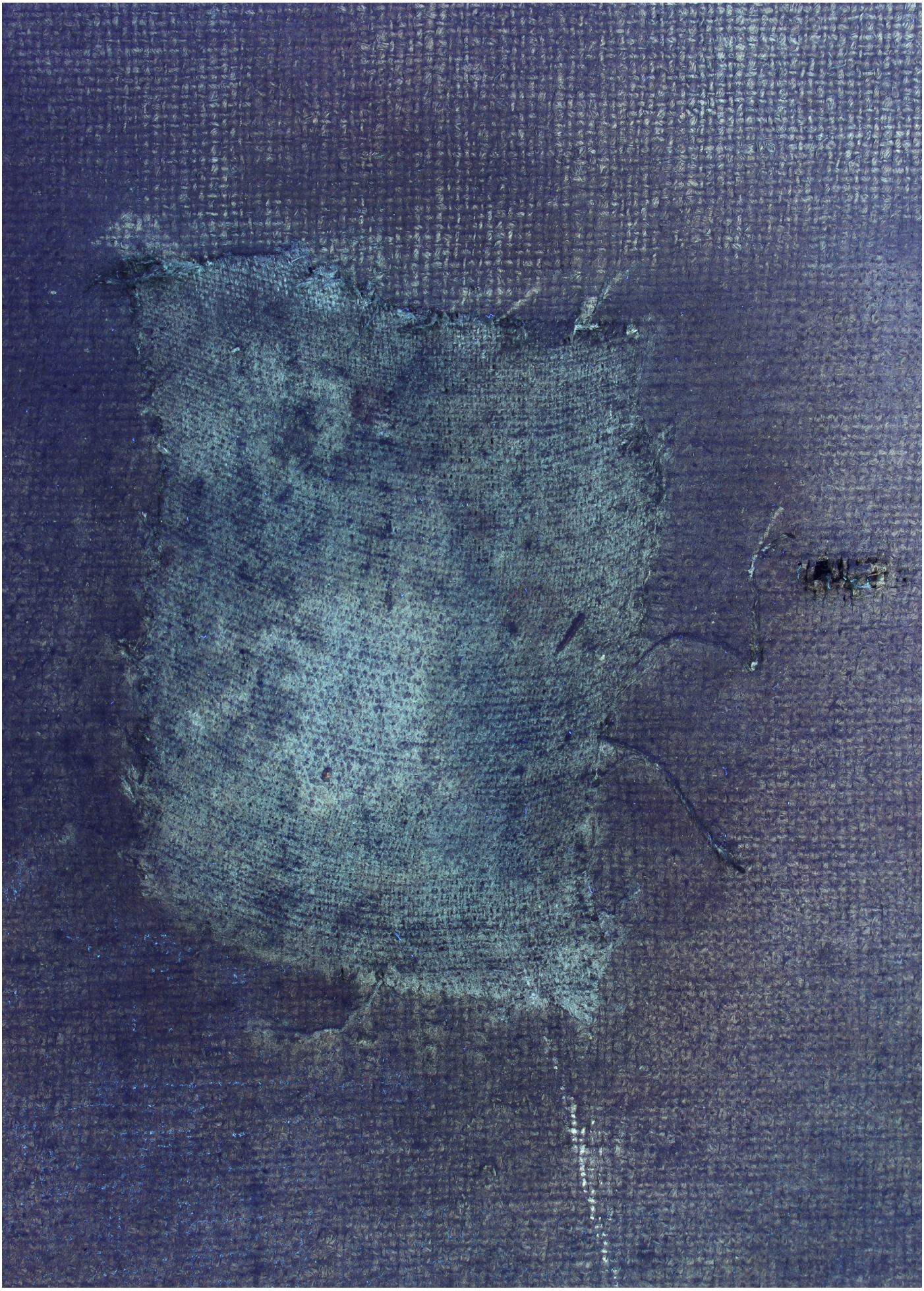

Záplata ze zadní strany, UV luminiscence

Nečistota na zadní straně obrazu, detaily rohů, denní osvětlení

Zadní strana obrazu, defekt v denním a bočním osvětlení

Detail defektu na zadní straně obrazu, denní osvětlení

Vrstva nečistoty v místě, kde bylo plátno v kontaktu s rámem

Detail zkoušky snímání povrchové nečistoty z rubové strany plátna pomocí Wishab houby

Madona v květinovém oválu

Postup odstraňování záplaty pomocí vlhkosti z rubové strany plátna

Madona v květinovém oválu

Vyrovnávání okrajů plátna pomocí vlhkosti a zátěžových polštářků

Madona v květinovém oválu

Zadní strana obrazu po sejmutí povrchových nečistot, denní osvětlení

Zadní strana obrazu po sejmutí povrchových nečistot, UV luminiscence

Detail rozsáhlého defektu ze zadní strany po dočištění Wishab houbou, denní světlo

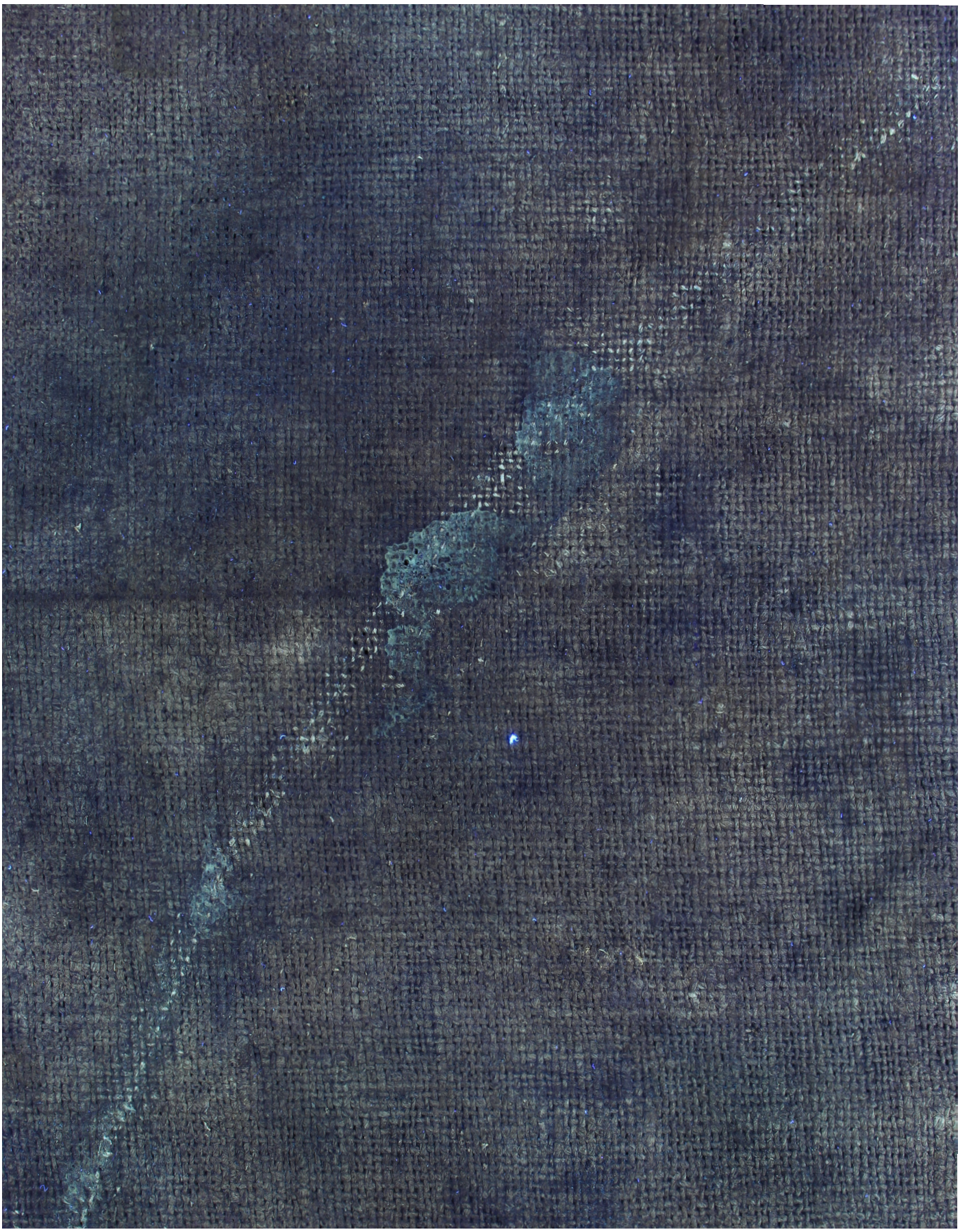

Detail rozsáhlého defektu ze zadní strany po dočištění Wishab houbou, UV luminiscence

Stav plátna po odstranění dvojité záplaty, denní a boční světlo

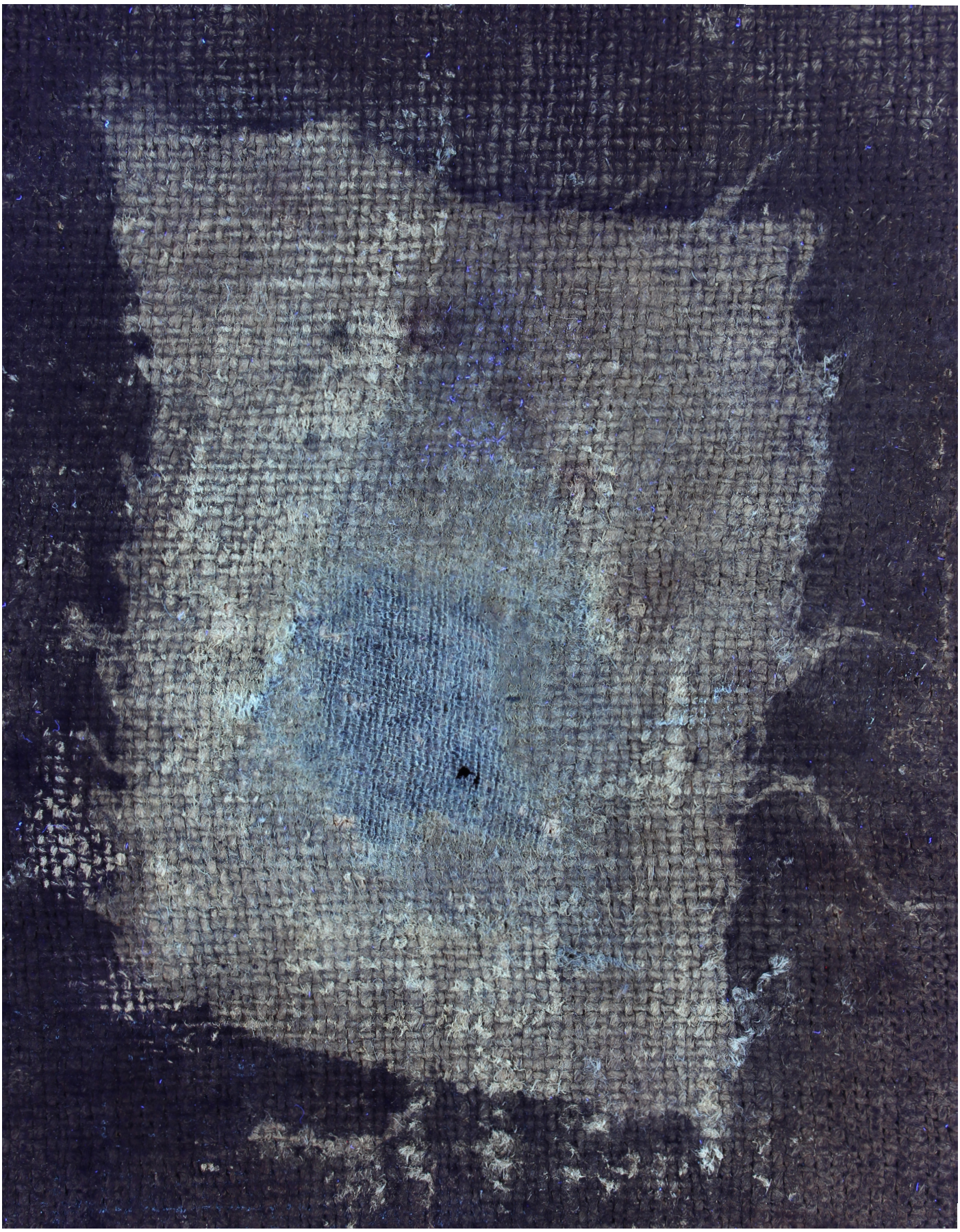

Stav plátna po odstranění dvojité záplaty, UV luminiscence

Detail plátna po odstranění dvojité záplaty, odstraněné lepu a po scelení pomocí viziny

Detail defektu před odstraněním povrchové nečistoty a po scelení originálními vlákny

Detail defektu plátna na pravé straně obrazu na rámu

Detail defektu plátna po dočištění

Detail defektu plátna po scelení

Madona v květinovém oválu

Celek, zadní strana po scelení, denní světlo

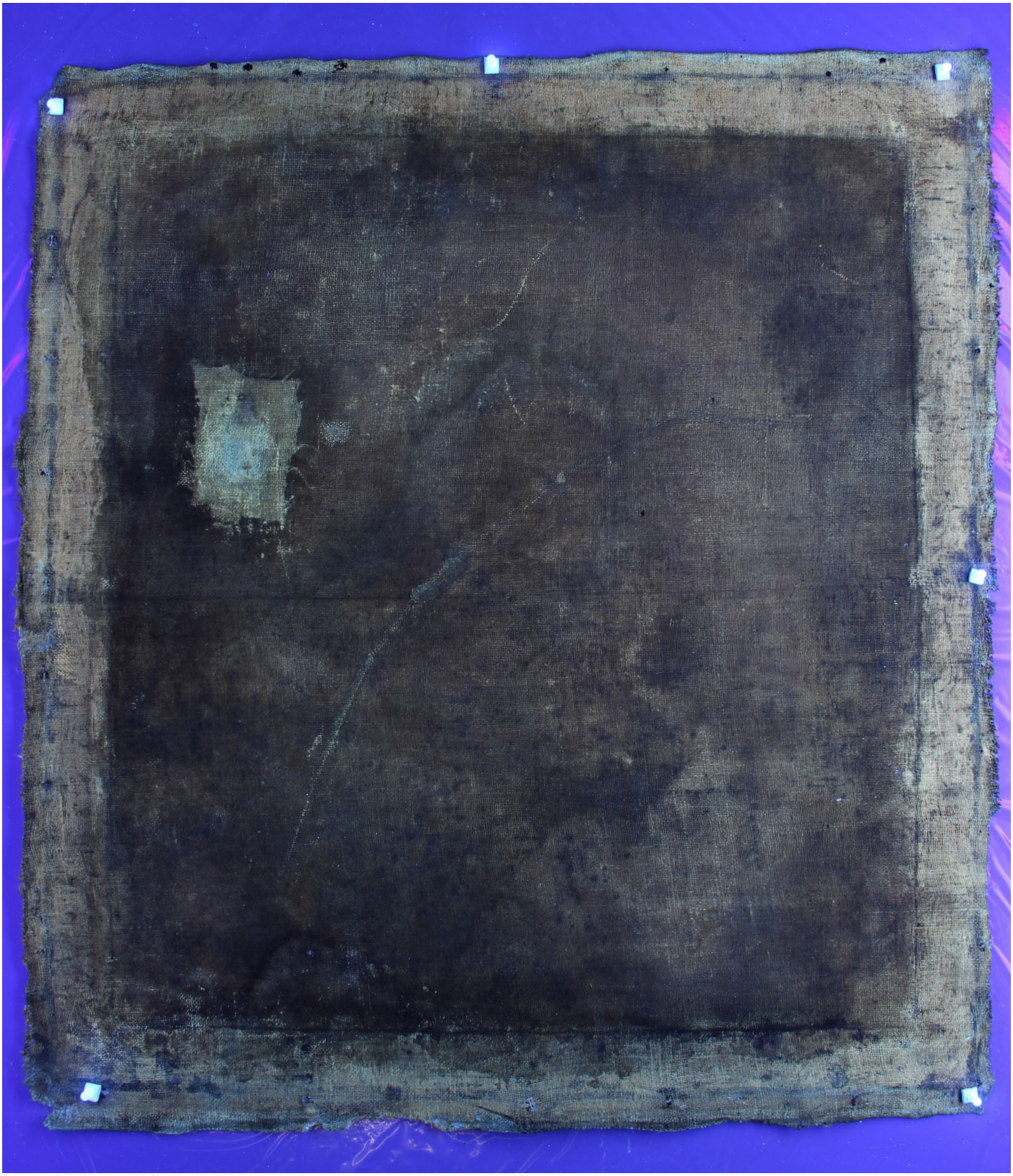

Celek, zadní strana po scelení, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Celek, zadní strana během snímání nečistot tylosou v destilované vodě, šachovnicový postup

Celek, zadní strana po sejmutí nečistot tylosou v destilované vodě

Madona v květinovém oválu

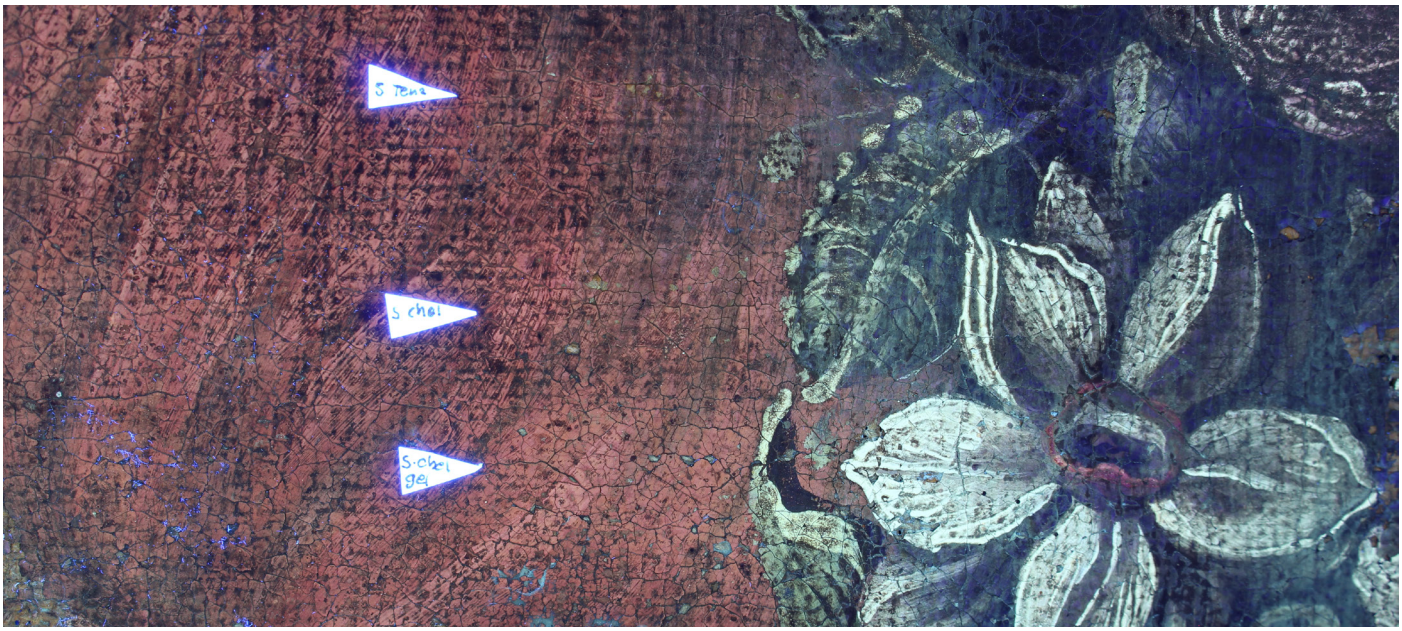

Detail zkoušek silného tenzidu a silného chelátu, zkouška silný chelát v gelu na snímání povrchové nečistoty

Madona v květinovém oválu

Detail zkoušky snímání povrchových nečistot 0,5% roztokem citrátu triamonného zahuštěného Klucelem H

Madona v květinovém oválu

Detail květiny, negativní sonda, denní světlo

Detail květiny, negativní sonda, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Detail květiny, negativní sonda, denní světlo

Madona v květinovém oválu

Detail květiny, negativní sonda, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Postup snímání povrchových nečistot

Madona v květinovém oválu

Postup snímání povrchových nečistot, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Postup snímání povrchových nečistot, celek, denní osvětlení

Madona v květinovém oválu

Postup snímání povrchových nečistot, celek, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Celek po dokončení snímání povrchových nečistot, denní osvětlení

Madona v květinovém oválu

Celek po dokončení snímání povrchových nečistot, UV luminiscence

Madona v květinovém oválu

Detail po sejmutí povrchových nečistot, denní osvětlení

Madona v květinovém oválu

Detail po sejmutí povrchových nečistot, UV luminiscence

Detail inkarnátu Madony po sejmutí povrchových nečistot, denní světlo

Detail inkarnátu Madony po sejmutí povrchových nečistot, UV luminiscence

Detail inkarnátu Ježíška po sejmutí povrchových nečistot, denní světlo

Detail inkarnátu Ježíška po sejmutí povrchových nečistot, UV luminiscence

Detail květinového oválu po sejmutí povrchových nečistot, denní světlo

Madona v květinovém oválu

Detail květinového oválu po sejmutí povrchových nečistot, UV luminiscence odhaluje proteinový nátěr

Madona v květinovém oválu

Celek po lakové izolaci v oblasti defektů a po tmelení defektů emulsním tmelem

Madona v květinovém oválu

Detail po lakové izolaci v oblasti defektů a po tmelení defektů emulsním tmelem

Detail po lakové izolaci v oblasti defektů a po tmelení defektů emulsním tmelem

Madona v květinovém oválu

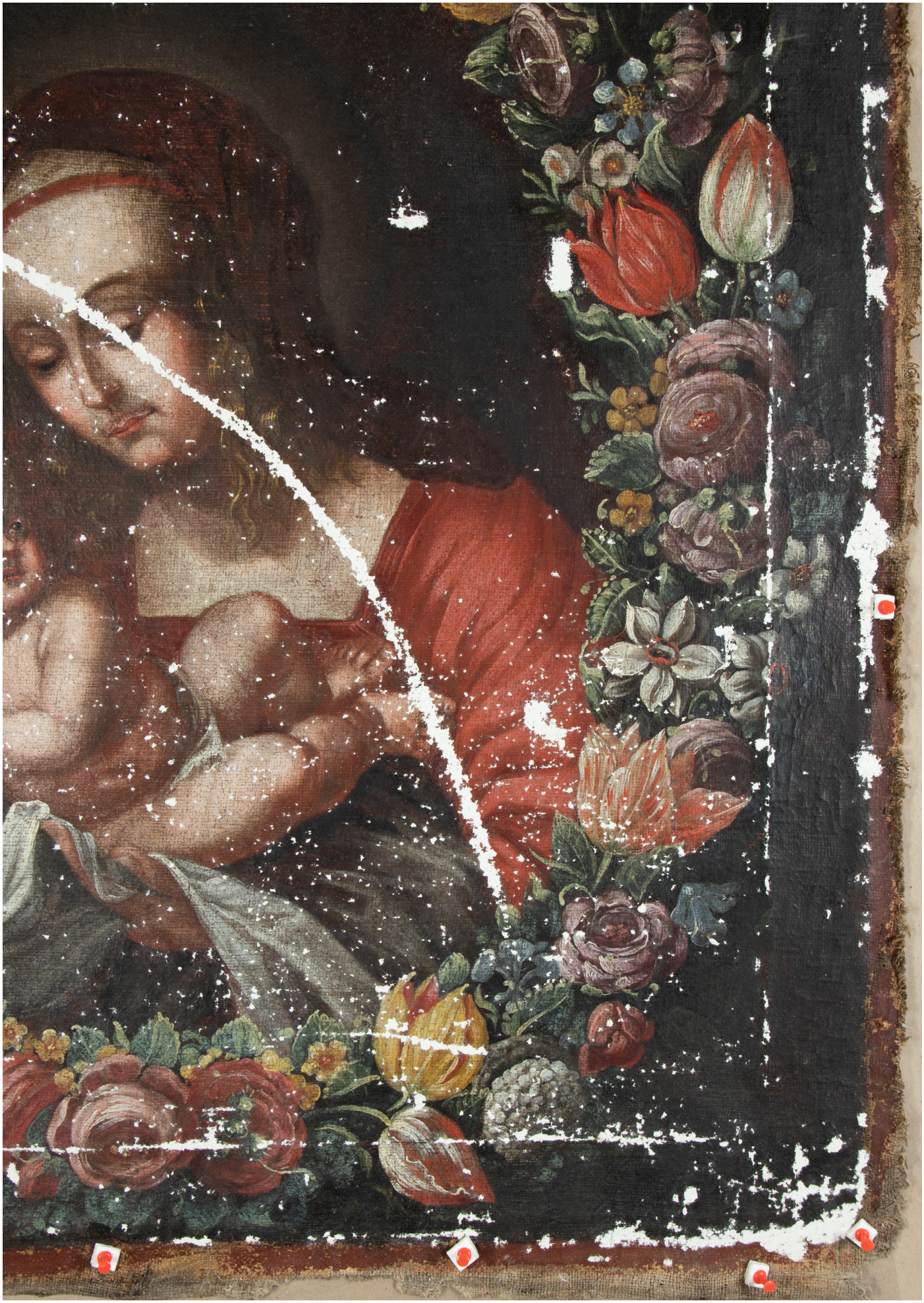

Detail po lakové izolaci v oblasti defektů a po tmelení defektů emulsním tmelem